

ประโยค ป.ธ. ๕

156

แต่งไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๑๑

มหากษัตริย์คนนั้น ในอรรถกถาแสดงไว้ว่า มีอรรณูปติ คือ เหตุเกิด ตรีศ
เทศนา ทรงพระปรารภญาติกตกริยา คือ พระจรรยาของพระองค์ที่ให้สำเร็จประโยชน์แก่
พระญาติที่พระภิกษุทั้งหลายประชุมกัน ณ โรงธรรมสภา กล่าวสรรเสริญ มีนิทานกถา
พรรณนาโดยนัยสังเขปดังนี้ว่า แต่ปางหลัง ครั้นบรมชคตียาธิบัติ มีพระนามาภิไธยว่า
พรหมทัต เสด็จเสด็จด้วยราชสมบัติครองพระนครพาราณสี พระโพธิสัตว์บังเกิดในกำเนิด
กระบี่ ถึงความเจริญวัยแล้ว คล่องแคล่ว ชำนิชำนาญการโศคไปมา มีกำลังวังชาสมบูรณ์ยิ่ง
ประมาณกว่า ๕ กำลังคชสาร มีหมู่กระบี่เป็นบริวารถึง ๘๐,๐๐๐ อยู่อาศัยในหิมวันต-
ประเทศ ฯ

ในที่นั้น มีคัมภีร์มั่งใหญ่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคงคา มีสาขาน้ำงามตระการ บาง
สาขาก็แผ่ก้นออกไปถึงแม่น้ำ ทรงผลอันโอชะรสเลิศล้ำเป็นที่น่าปรารถนา บ้างก็หล่นลง
ในน้ำหน้า วานรฝูงที่กล่าวนั้นได้อาศัยบริโภคผลอยู่เนื่องนิตย์ ฯ พญากระบี่โพธิสัตว์เสด็จ
เห็นเห็นว่า ผลมะม่วงที่หล่นลงในน้ำอาจนำอันตรายมาถึงได้ จึงบังคับให้บริวารทั้งหลายกิน
และปลิดทิ้งผลทางที่ทอดไปในน้ำจนหมดสิ้น ถึงอย่างนั้น ก็ยังมีผลหนึ่งหลงตกมาพวกร
ด้วยซ่อนบังใบที่เป็นรังมคธอยู่ เมื่อผลนั้นสุกก็หล่นลงในน้ำแล้วลอยไปติดอยู่ในชาย
ของพระเจ้าพาราณสีผู้เสด็จลงทรงสนานในแม่น้ำ เมื่อเจ้าหน้าทีเล็กชายที่กินในเวลาสร้งจึง
พบผลมะม่วงนั้นนำไปถวาย พระองค์ไม่ทรงรู้จัก เพราะยังเป็นของแปลกในเวลานั้น ต่อเมื่อ
ได้ทรงไต่ถามพวกข้าพญาว่า ทรงทราบว่าเป็นผลไม้ไม่มีพิษจึงลองเสวย เมื่อได้ทรงทราบ
รส ทรงพอพระทัยยิ่งนัก จึงเสด็จโดยชลมารคทวนตามลำน้ำ เพื่อจะทรงพบต้นของผลนั้น
มีผู้ข้าพญาเป็นมรรคบุรุษก็ เมื่อเสด็จถึงคัมภีร์นั้นแล้ว จึงคงพลับพลาประทับ
แรมอยู่ ณ ที่นั้น ฯ

ฝ่ายพระโพธิสัตว์ เมื่อพวกมนุษย์หลับแล้ว ในเวลาเที่ยงคืนจึงพบบริวารมา
 บริโภคผลมะม่วงนั้น ๆ แต่อาศัยที่พวกบริวารมาก จึงไม่พอที่จะเจียบสังคได้ เป็นเหตุให้
 พระเจ้ากรุงพาราณสีขึ้นพระบรมมหาราชวัง พระองค์ทรงปลุกหมู่ราชบริวารขึ้นแล้ว รับสั่งให้หา
 คนแม่นธนูมาล้อมยิง มิให้พวกวานรเหล่านั้นหนีไปได้ ๆ เมื่อเกิดเป็นภัยขึ้นดังนี้
 พระโพธิสัตว์จึงเล่าโศกเอาใจพวกบริวาร รับว่าจักช่วยให้รอดชีวิตจึงบินขึ้นสู่กิ่งสูงแล้วโคกไป
 ยิ่งกิ่งที่ทอดไปทางแม่น้ำ วิ่งไปจนสุดปลายกิ่งแล้ว จึงรวมกำลังโคกไปไกลถึง ๑๐๐ ชั่วธนู
 ไปตกยังพุ่มไม้แห่งหนึ่ง ณ ผิงแม่น้ำข้างโน้น แล้วคำนวณระยะทางว่า ที่โคกมา จักมี
 ประมาณเท่านั้น จึงเที่ยวหาเถาว์วัลย์ต่อกันเข้าให้ได้ประมาณยาวเท่านั้น และกะส่วนที่จะผูก
 กับต้นไม้ข้างโน้น แต่เผอิญเสลา หาได้กะส่วนที่จะผูกเอวของตนไม่ ๆ เถาว์วัลย์จึงสั้นไป
 หน่อยหนึ่ง ๆ วานรโพธิสัตว์จึงเอาปลายเถาว์วัลย์ข้างหนึ่งผูกให้มั่นกับต้นไม้ที่ริมฝั่ง อีกข้างหนึ่ง
 ผูกเข้ากับเอวตน แล้วกระโจนกลับมายังต้นมะม่วง ๆ แต่เพราะเหตุที่เถาว์วัลย์สั้นไป
 หน่อยหนึ่งนั้น จึงพอมือจับปลายกิ่งมะม่วงได้ เถาว์วัลย์ก็ตึงพอดี เมื่อไม่อาจจะทำอะไร
 จึงจับกิ่งมะม่วงให้มั่นทั้ง ๒ มือแล้วให้สัญญาแก่หมู่วานรบริวารว่า พวกเจ้าจงรีบเดินไปบน
 หลังของเราแล้วไต่ไปตามเถาว์วัลย์ข้ามไปฝั่งโน้นโดยสวัสดิ์เถิด ๆ พวกวานรบริวารได้ทำ
 ความเคารพขอชมมาแล้ว ไต่ข้ามแม่น้ำรอดไปได้ ๆ

ใช้เวลา ๔ ชั่วนาฬิกา กับ ๑๕ นาที.

ประโยค ป.ธ. ๙ 158
ตัวอย่างแต่งไทยเป็นมคธ

อฏฺฐกถายมฺปน มหาภีชาตกตฺส อตฺตูปฺปตฺติ เทสิตา ๖ ตณฺหิ
ภควทา ธมฺมสภายี สมนฺนิปตฺติเกหิ ภิกฺขุชฺหิ ปสฺสตีติ ฅาตฺตจฺจวียมารพฺภ
วฺกฺกํ ๖ ตคฺคฺรายํ สงฺเขปโต นิตานกถา ๖
อตีเต กิร พาราณสียํ พุรหฺมทคฺคเต รชฺชํ กาเรนฺเต โพรสิตฺโต
กบิโยนียํ นินฺพพฺคฺติ ๖ โส หิ วยฺยูปฺปตฺโต สงฺฆนาสงฺฆนปฺคฺโคเณ ปญฺจทคฺคิพฺลตฺติ-
พฺลฺลเปโต อสฺสติกบิยสฺสทฺสปริวาริ หิมวณฺเต วสิ ๖
ตคฺคฺเดโก มหนฺโต อมฺพรฺกฺโข สาขาปคฺคตฺสมฺปนฺโน ฅงฺกาย ทีเร
คฺคิฏฺฐหิ ๖ ตสฺส สาขาสุ กาจิ นทียํ ปสฺสเวตี ๖ ตสฺส ผลานิ อธิฏฺฐานิ
กนฺทานิ มรฺฐรานิ หุคฺควา ปคฺคฺนฺทานิ นทียมฺปิ ปติ ๖ นินฺนทฺริ ยถาวคฺคฺกบิยฺโย
ทานิ นิสฺสสาย ยาเปตี ๖ กบิยฺเชฏฺฐโก โพรสิตฺโต นทียํ ปคฺคิตฺผลานิ
นิสฺสสาย อนฺนทฺราโย ภวิสฺสตีติ ปสฺสตีคฺวา ปริวารํ นทียํ ปสฺสวริตฺตสาธาสุ
สพฺพานิ ชาทาเปตี เจว ฅทฺทฺทาเปตี จ ๖ ตถาปิ อวสิฏฺฐํ เอกํ
กบิยฺหิ น ทิฏฺฐํ กบิยฺลลิกปฺปฏฺฐปฺปฏฺฐจฺจนฺนทฺททา ๖ ปริปคฺคกกาเลปี นทียํ ปคฺคิตฺวา
วฺยฺยทฺทํ ทายํ นนฺนทฺสส พาราณสึรฺวโย ชาเล ลคฺคิ ๖ วาชปฺริสทา รณฺโฆ
นฺนทานคฺคฺตฺตาย พนฺธิทฺชาลํ อคฺคฺชิปฺนฺตา ทํ ทิสฺวา เนทฺวา ตสฺส อทฺสุ ๖
ททา อทฺธิฏฺฐปฺพุพฺคฺททา โส ทํ อชานิตฺวาว วนฺจเรสุ ปฏฺฐเจสุ ตสฺส
วิสทาภวํ ฅทฺวา ปริภุชฺชนฺโต รสเบีสฺส ฅาเต ภียโยโส อคฺคฺตมฺโน หุคฺควา
ตสฺส รุกฺขํ ทฏฺฐจฺว วนฺจเรหิ มคฺคฺกทฺเทศเกหิ นทียา ปฏฺฐิสฺสทํ ฅจฺจนฺโต
ทํ ปคฺคฺวา นินฺวาสนฺฏฺฐานํ การาเปคฺวา ตคฺคฺเดว วสิ ๖
อถ โพรสิตฺโต มนฺนุสฺเสสุ นินฺโทกฺกนฺนเตสุ อทฺทฺมรคฺคฺเตว ปริวารมทาทย
อากนฺนทฺวา ทานิ ชาทิ ๖ ปริวารวณฺนรานํ หิ พนฺคฺททา นิสฺสทฺทภาโว

นาโหสิ ทสฺมา พาราณสีราชา ปพฺพชฺฉิตฺวา ราชปฺริเส วุฏฺฐาเปตฺวา ธนุคฺคเห
 ปกฺโกตาเปตฺวา ยถา วานฺวา น ปลาญนฺติ ตถา เท วิชฺฉิตฺกํ
 ปริกฺขิปาเปสิ ๖ เอวํ ภเย อุปฺปนฺเน โพรตฺตฺโต ปรีวาริ สมฺตฺสาเสทฺวา
 ทุมฺเห ชีวิตฺนฺทฺรายา โมจาเปสฺสามิติ สมฺปฺฏิจฺฉิ ๖ อุกฺกคาสาชํ อารุยฺห นทียํ
 ปสฺวาริตฺสาชํ โอลงฺมิทฺวา ทสฺสา ปรียนฺตฺโต ปกฺขนฺทิตฺวา เวเคน ธนฺตฺตมฺทฺทฺฏฺจฺฉาเน
 อติกฺกมิตฺวา นทียา ปรีตีเร เอกสฺมี รุกฺขทุมฺเพ ปทิตฺวา ทโต เม
 โอริยฺห อากทฺฏฺจฺฉานํ เอกทฺทํว ภวิสฺสตีติ ปรีจฺฉินฺทิตฺวา ๖ ลทาโย คเวสิทฺวา
 ททฺทกปฺปมาเณน เอกาพฺทฺธํ กทฺวา นทิตีเร รุกฺเข พฺนฺธฺนฏฺจฺฉานเมว
 ววุฏฺฐเปตฺวา สมฺโมเหเน อทฺทโน กฺวิยํ พฺนฺธฺนฏฺจฺฉานํ น สฺตฺลฺกฺเขสิ ๖
 เทเนว ตา อีสํภํ รสฺสา ๖ สโต ทสฺสา เอกํ โภฏฺฐิ นทิตีเร จิตฺรูกฺเข
 พฺนฺธิตฺวา เอกํ อทฺทโน กฺวิยํ พฺนฺธิตฺวา อุลฺลงฺมิทฺวา อมฺพฺรูกฺขํ ปจฺจจากจฺฉิ ๖
 ลทาย ปน อีสกรสฺสทฺทาย ทสฺสฺโกสฺส ทฺทเดสฺส อมฺพฺสทฺทาย ปรียนฺตํ สมฺปทฺทฺเตสฺ
 ลทาสฺสทฺทํ ปริกฺขยิ ๖ สโต กิณฺจิ กาคุํ อสฺทโกนฺโต อุกฺโกทิตฺวา อมฺพฺสทฺชํ
 ทพฺพหํ คณฺทิตฺวา ปรีวารวานฺรานํ สยฺยํ อทาสิ สีมํ เม ปฏฺฐิจฺฉิ
 มทฺทฺทมาณา สโตคฺคินา ลทาสฺสทฺทเทน ปรีตีริ คจฺฉนฺตาทิ ๖ เท จ ทํ
 วนฺทิตฺวา ชมาเปตฺวา ตถา ปารี อุกฺทฺรนฺททา อคฺมิสฺสุ ๖